

Oro för utarmade jobb och digital Taylorism

Sten Gellerstedt
LO
Adjungerad professor
Luleå tekniska universitet

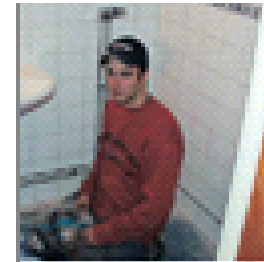

Fler arbetare måste få utvecklande
– inte digital Taylorism

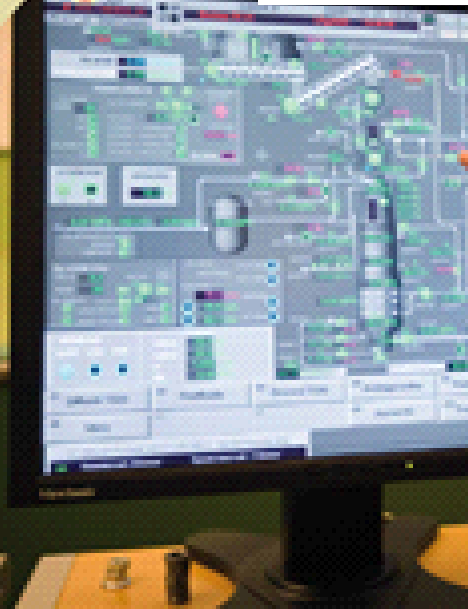
Författare: Sören Collander, Arbetsmarknadsföraren

Hög lägsta lön lönar sig

LOs förbund rapporterar om fler utarmade jobb

100 ÅR AV TRYGGHET, OMSÖRG OCH SÖRNIS. 24 7

Kommunall...

2019
AR

Oro för utarmade jobb och digital Taylorism

LOs förbund rapporterar om fler utarmade jobb i alla sektorer:

- låga krav på kunskaper
- ensidiga upprepade arbetsuppgifter
- stark styrning och kontroll via datorn
- kort tid för inläring
- mycket begränsat lärande i arbetet

Facket uppgift är att skydda medlemmarna mot utarmade jobb. Tre vägar:

1. Kollektivavtal om löne- och anställningsvillkor
2. Avtal om utveckling och omställning.
3. Lag: Arbetsmiljölagen, MBL, LAS, m fl

Ökade skillnader mellan olika jobb

Andelen lågt kvalificerade jobb inom LO-sektorn är idag större än för 20 år sedan, främst bland kvinnor.

Jobb har nerkvalificerats vid bl a slutmontering inom industrin och inom privata tjänster och i byggsektorn

Jobb har uppkvalificerats inom processindustri, gruvor, vård, sågverk och i fackhandeln.

Exempel på LO-jobb som utarmats

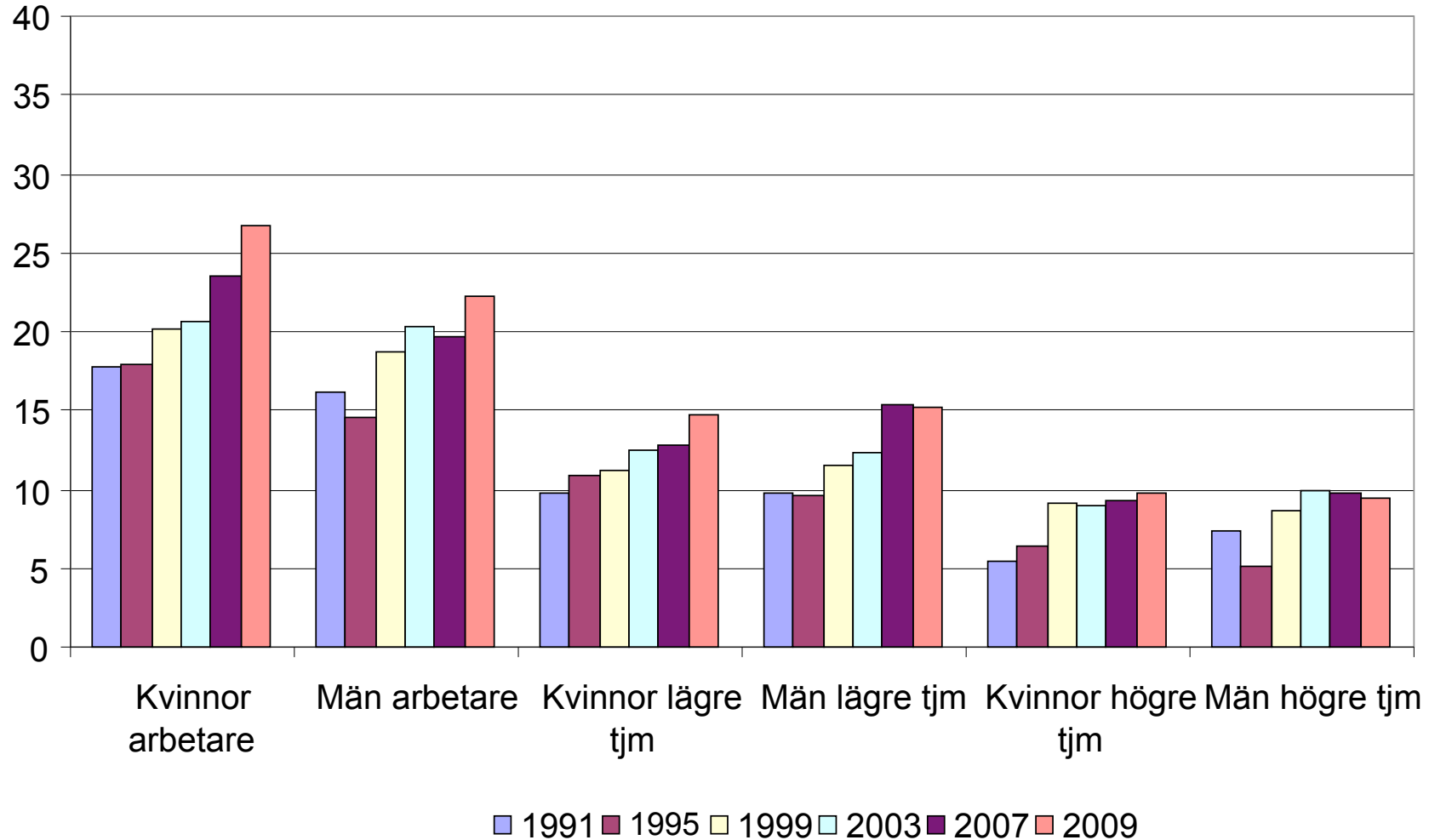
- Fastighetsskötare: arbetet uppdelat på ”specialister”
Brevbärare: delar idag enbart ut posten,
Detaljhandel: packar upp färdig mat,
Industrimontering: åter till det löpande bandet,
Styckaren: filéutskärare, kotlettkapare,
Lager: Pick to voice,
Byggnadsarbetare: monterare,

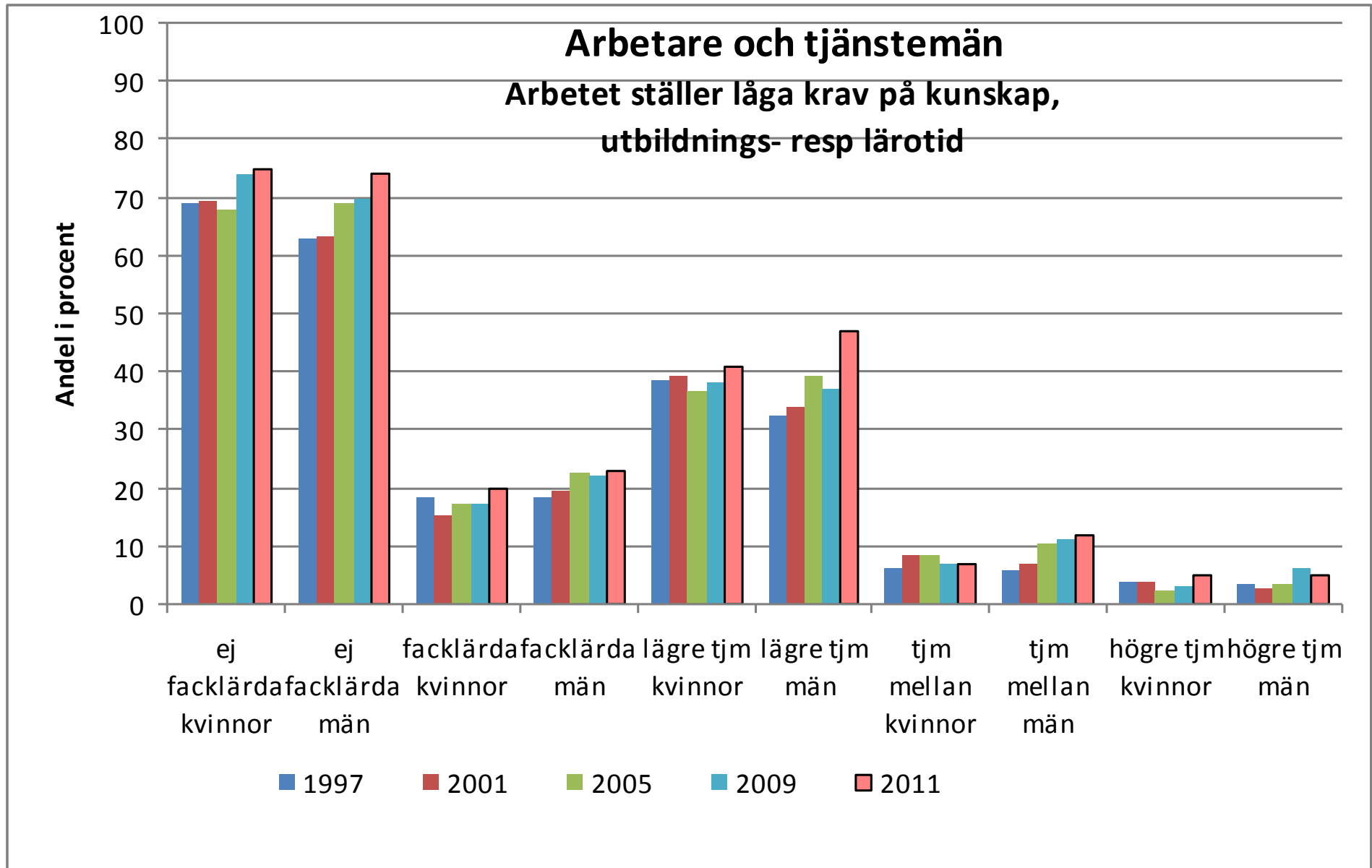

Arbetare och tjänstemän: Har för enkla arbetsuppgifter.

Andel i procent

Instämmer helt eller delvis

Dagens produktionsordning bäddar för polarisering på arbetsmarknaden

Produktion i kedjor av leverantörer (horisontell)
Out-sourcing av vertikala funktioner
Flexibel bemanning

Likriktning driver utarmning av jobb

Det pågår en likriktning av arbetsprocesser, kvalitetsstyrning, personalutveckling, logistik och administration.

Denna likriktning driver på utveckling av IT och transporter som medger att information, kunskap och material kan skickas, användas, bearbetas och registreras oberoende av var företagets ledning finns.

Samtidigt skapas en stor hårt konkurrerande marknad för enkla tjänster.

Taylorism

En svag länk i produktionen är, enligt Taylor, den osäkerhet som beror på arbetaren. Den minskar om arbetet görs enkelt, uppdelat och kontrollerat. Arbetaren blir då lättare att byta ut, vilket försvagar arbetarens ställning.

I Svensk industri fanns ingen påtaglig förändring mot enklare jobb under 1970- och 80-talen.

Varför?

En starkt arbetarrörelse

I Sverige finns sedan 1970-talet en strävan mot kunskapsbaserade arbeten, bl a stadfäst i:

- Medbestämmandelagen
- Arbetsmiljölagen
- De centrala arbetsmiljö - och utvecklingsavtalen

Dessa gav parterna på arbetsmarknaden utrymme att finna lösningar för utveckling av företag, jobb och anställda. Till exempel ”**Det goda arbetet**”.

Digital taylorism (kort version)

Ett starkt IT-kontrollerat uppdelat arbete byggt på automatiserad mänsklig kunskap.

Arbetaren är nu underordnad både maskinens takt och maskinens beslut.

Digital taylorism (lång version)

- Starkt styrt kontrollerat arbete med uppdelade arbetsuppgifter byggda på automatiserad mänsklig kunskap.
- Datorprogram övertar arbetsuppgifter som tidigare krävde mänsklig bedömning.
- Individens kunskap har blivit generellt tillgängligt och ägs och hanteras av företaget.
- Resultatet blir automatisk arbetande kunskap, ett led i att ersätta mänskligt arbete med maskinellt arbete.

Digital taylorism

Tid för inlärning blir kortare och stagnerar när inskolningen är klar.

Påverkar alla sektorer men torde ha störst inverkan på tjänstemannajobb.

Termer som ”finansiell fabrik” och ”industrialisering” av tjänster används.

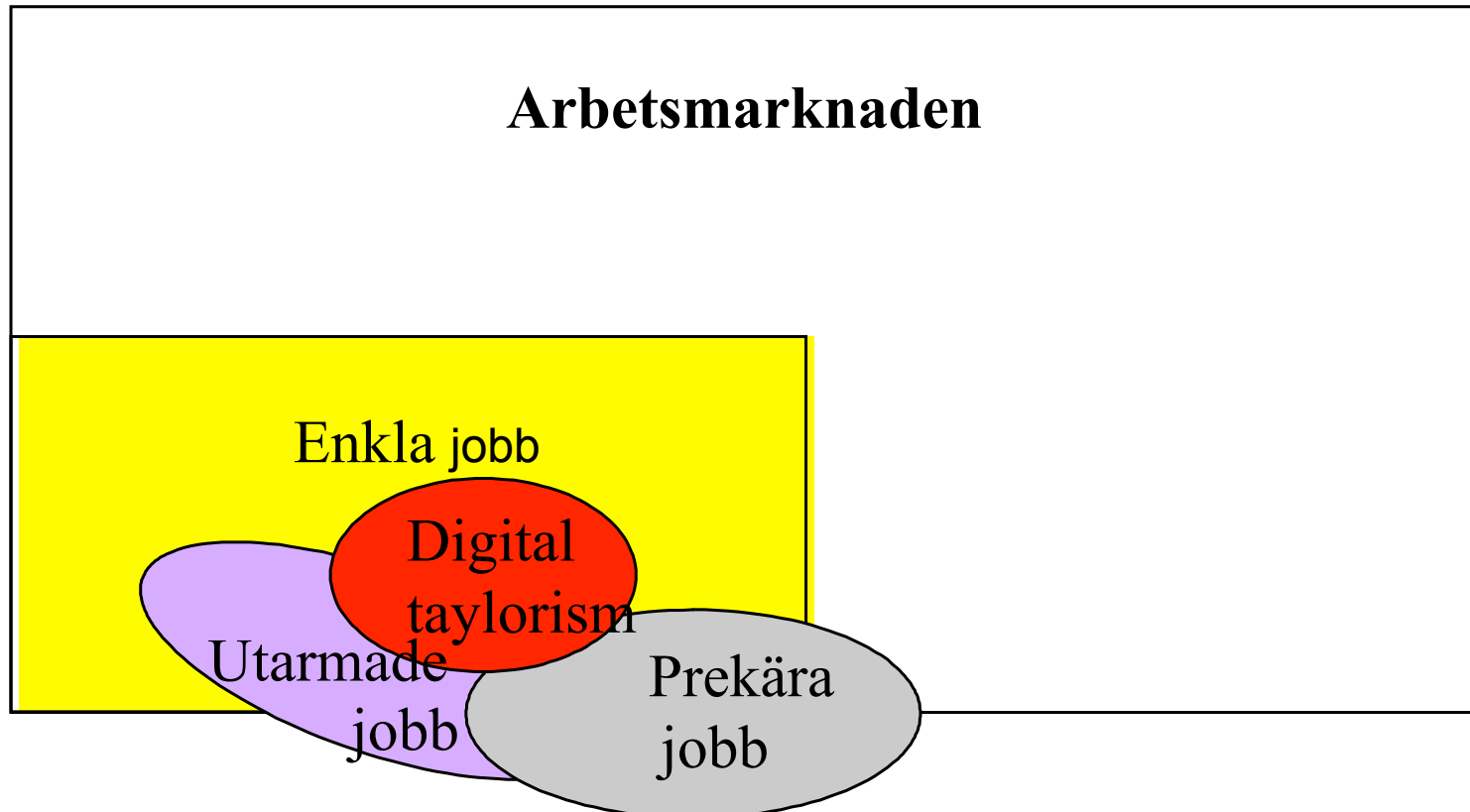

Vad innebär digital taylorism för:

- meningen med arbetet (bleknar)
- produktivitet
- utveckling av lönen
- arbetsmiljö
- egen utveckling (tråkigare)
- social gemenskap (ensammare)
- trygghet i arbetet (utbytbar)

Skiss över hur olika kategorier av arbeten förhåller sig till varandra på arbetsmarknaden samt var konceptet digital taylorism finns

Prekära anställningar (utsatta, atypiska)

- visstid, deltid,
- udda tider,
- uthyrd (bemanning, entreprenad),
- utarmade jobb,
- farliga jobb,
- falsk egenföretagare, falska kollektivavtal,
- svarta jobb,

Ofta med låg lön och i en sämre arbetsmiljö

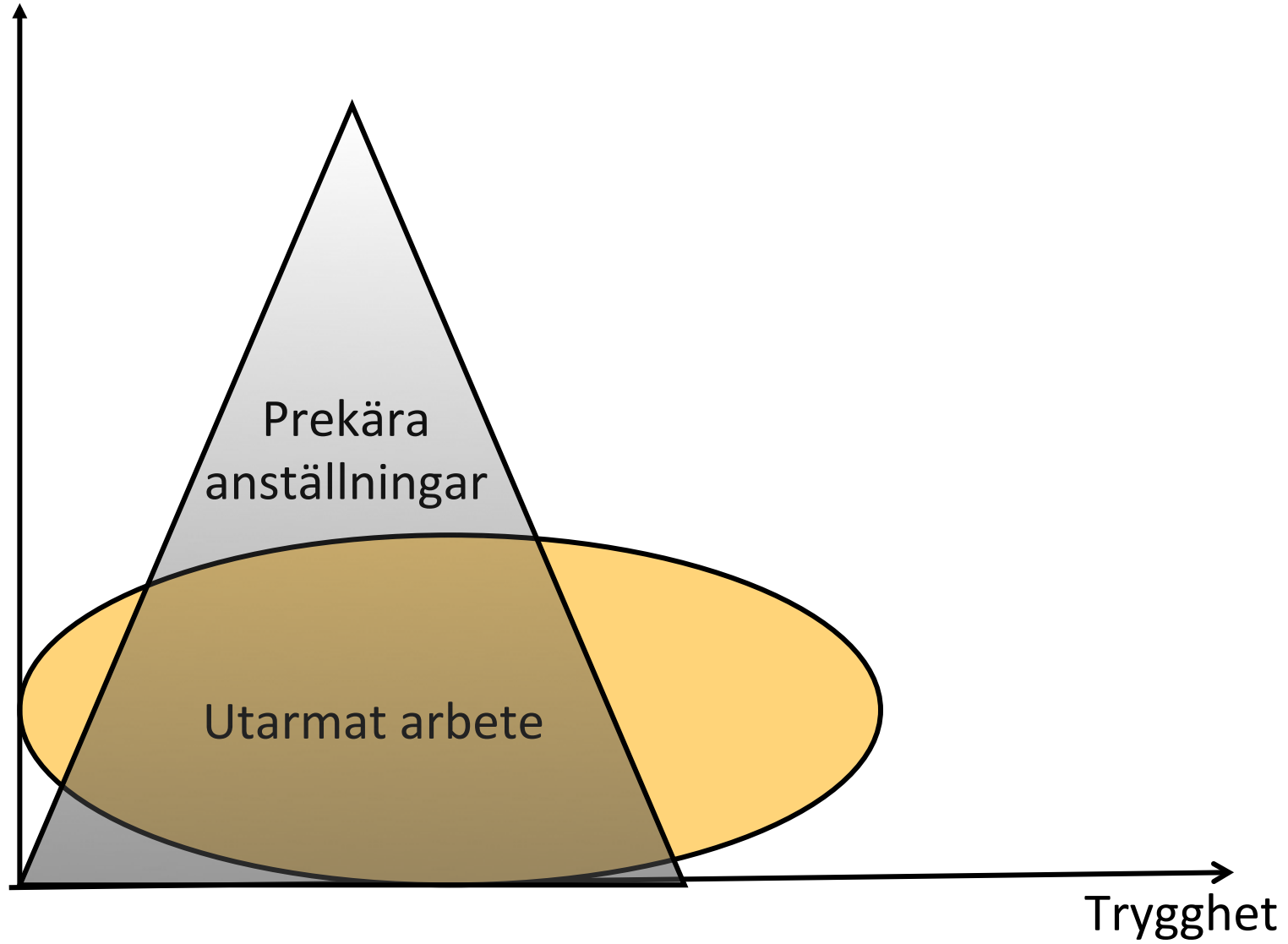
Prekära (precarious) anställningar

En kumulativ kombination av atypiska och osäkra anställningsformer, låga löner, dålig arbetsmiljö och begränsade sociala förmåner och lagliga rättigheter. Prekära anställningar inbegriper även gråzonen mellan anställning och egenföretagande.

Lewchuk, m fl 2003,. Precarious Employment in Perspective (Thörnquist & Engstrand red. 2011).

Kvalificerat arbete

Facket uppgift är att skydda medlemmarna mot utsatta jobb. Tre vägar:

1. Kollektivavtal om löne- och anställningsvillkor
2. Avtal om utveckling.
3. Lag: Arbetsmiljölagen, MBL, LAS, m fl

Hur starta processer som kan utveckla jobb som utarmats?

med mål att skapa hållbara, utvecklande och lönsamma jobb.

- I vilka branscher är behovet störts?
- Var finns möjlighet att lyckas?

1. Kollektivavtalens funktion är bl a att slå ut arbeten som inte förmår upprätthålla villkoren i avtalet, bl a att betala avtalsenliga löner.

Till vilken grad har kollektivavtalen den rollen idag?

För låga löner sågs som en för samhället olönsam subvention av ineffektivt kapital. Detta synsätt hade tidigare ett brett stöd.

Vad händer där fackförbund är tvungna att teckna avtal om att lägsta löner inte höjs lika mycket som övriga löner?

2. Avtal fack och arbetsgivare som reglerar:

- a. Egen utveckling i arbetet,
- b. Utveckling av arbetet,
- c. Omställning till nytt arbete,

-Hur ser avtalen ut och tillämpas idag?

-Behöver de utvecklas, i så fall hur?

-Hur förhåller vi oss till avtal mellan Ag och At, där facket inte är med?

3. Lag

Hur kan vi använda, förändra eller försvara lagar så att de gynnar skapande av mer kvalificerade arbeten?

Arbetsmiljölagen genomgår nu en förändring där straff ersätts med sanktionsavgift.

LAS hotas hela tiden.

Åberg R. 2013. Tjugohundratalets arbetsmarknad –
fortsatt uppkvalificering eller jobbpolarisering?
Ekonomisk Debatt.

Gellerstedt S. 2011. Fler arbetare måste få utvecklande
jobb – inte digital Taylorism. LO-rapport

Gellerstedt S. 2012. Oro för utarmade jobb och digital
Taylorism. Arbetsmarknad & Arbetsliv

1. LO-seminarium 20 mars med forskare

- I vilken omfattning finns utarmade jobb?
- Hur utarmade är de?
- Definition och avgränsning av området.
- Är problemet allvarligt nog för att prioritera?

2. LO-seminarium 28 maj med fackliga och forskar

- Hur har liknande problem hanterats tidigare?
- Vilka delar kan lösas genom vinna – vinna?
- I vilka delar finns motsatta intressen?

3. Avslutande seminarium i november:

Prekära anställningar & Utarmade jobb